

מטלת ביצוע באזרחות בנושא :

השמה חוץ ביתית –

עד כמה מועיל ?

מעון צופיה

מגישות :

תוכן העניינים :

עמ' 3	.....מבוא והצגת בעיה
עמ' 4-5	.....סקירת ספרות
עמ' 6	.....איסוף נתונים
עמ' 6	.....ממצאים ומסקנות
עמ' 7-10	.....פתרון ותוצאה
עמ' 11	.....רפלקציה
עמ' 12	.....ביבליוגרפיה
עמ' 13-15	.....נספחים

מבוא :

עבודתנו זו עוסקת בנושא של השמה חוץ ביתית לנערות במעון נעול "צופיה". הנערה מקבלת הזדמנות לתקן ולטפל בעצמה במעונות לבני נוער בסיכון גבוה, במקום לרצות מאסר בפועל בבית סוהר או לחילופין, כאשר עולה הצורך להתערבות מיידית בזמן משבר. תקופתה של הנערה במעון נותן לבית המשפט להבין אם הנערה זקוקה למסגרת נעולה ארוכת טווח, או מסגרת פתוחה. נותנים לנערה הזדמנות למחוק תיקים, לבטל הרשעה, ובטיעונים לעונש בבית המשפט יכולים להקל על עונשה, כל עוד היא עוברת תהליך. מטרתו של המעון, הוא לבצע אבחון לנערה, כאשר בתום תקופת האבחון, המעון ממליץ לבית המשפט, בדבר המשך דרכה. המצב הרצוי הוא כמובן שהוצאה חוץ ביתית לבני נוער המוגדרים כנוער בסיכון מוצאים מביתם בכפייה / צו בית משפט במטרה "להגן ולהטיב" עימם, אך לא פעם ההשמה החוץ ביתית פוגעת בנוער, חושפת אותם לסיטואציות ומצבים שיש בהם פגיעה בזכות לחיים וביטחון ואף בחופש התנועה ובזכות לפרטיות.

מטרתה של עבודתנו זו, לבחון האם ההשמה החוץ ביתית במעון "צופיה" מקדמת ומיטיבה או חושפת את הנערות להתנהגויות קצה והן לומדות התנהגות שלילית ומאמצות אותה. בכדי לבחון זאת, ביצענו ראיון עם אפוטרופוס לדין, עמה בחנו את החשיבה מאחורי ההשמה החוץ ביתית וכמה שיקול דעת מופעל טרם ההשמה.

כנערות חוסות במעון "צופיה" אנו נחשפות להתנהגויות מתוך היותנו שוהות יחדיו בקבוצה, לא פעם החיים בקבוצה חושפים אותנו להתנהגויות חדשות מטיבות יותר ומטיבות פחות שבעקבותיהן אנו מסגלות לעצמנו דפוסי התנהגות חדשים שלא פעם אינן טובות לנו .

על כן בתהליך העבודה חשבנו על דרך אירגונית שונה בתוך המרחבים הקיימים במעון, בניסיון למזער חשיפה ולאפשר לנערה החוסה תהליך קליטה קל יותר כאשר משתלבת חזרה בחברה הנורמטיבית בסוף תקופה האבחון.

סקירת ספרות :

חוק הנוער שפיטה, ענישה ודרכי טיפול הנוער מספקת לבני הנוער המופנים אליה רשת מענים חוץ-ביתיים סמכותיים כגון: מערך אבחון והסתכלות קצר טווח, מסגרות ארוכות טווח בדגמים שונים, קורות גג כתחליף לחיי הרחוב וחלופות מעצר מוסדיות. חסות הנוער פועלת לקידום ולפיתוח מענים ייחודיים, מגדריים ומגזריים, מתוך פיתוח מיומנויות טיפול וחינוך המותאמות לאפיוני אוכלוסיית היעד, צרכיה וקשייה ובכללם השלמת השכלה והכשרה מקצועית. מעונות החסות מקיימים קשר שוטף עם משפחות בני הנוער ועם גורמי הטיפול בקהילה. חסות הנוער מקיימת מעקב ותמיכה אחר בוגרי המסגרות כדי לסייע בשילובם בקהילה עם סיום שהותם במעונות. באחריות הנהלת חסות הנוער קביעת מדיניות, פיקוח ובקרה על מכלול השירותים הניתנים במעונות, בכפוף להוראות חוק הנוער שפיטה, ענישה ודרכי טיפול ותקנותיו ובהלימה למדיניות ולתפיסות העבודה של משרד הרווחה והשירותים החברתיים (מדיניות ורשות חסות הנוער). בשנת 2002 מספר הילדים שהושמו על ידי משרד העבודה והרווחה במסגרות של השמה חוץ ביתית עמד על 8,977 ילדים כאשר מרבייתם חיים במסגרות. מרבית הילדים החיים מחוץ לביתם מתגוררים במסגרות פנימייתיות שלא על סמך החלטה של הרשויות הרווחה, אלא על סמך החלטה של הוריהם. ילדי ההשמה, המהווים כ-15% מסך כל הילדים המתגוררים מחוץ לביתם בישראל, ייחודיים בכך שמגוריהם מחוץ לביתם הם פועל יוצא של החלטה מכוונת של רשויות הרווחה בעניינם. החלטה זו מבוססת על-פי רוב על מצוקות אישיות, בעיות משפחתיות או סיכונים שלהם נחשפו ילדים אלו בבתיהם, אשר הצריכו את הוצאתם מביתם כאמור. (ילדים בישראל- שנתון סטטיסטי).

בישראל, נערות במצוקה יובאו בפני בית המשפט לנוער בדרך כלל במסגרת החוק האזרחי, ולא במסגרת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), זאת גם כאשר נתפסו בביצוע עבירה פלילית. מוסדות החסות, למרות היותם חלק מאגף התקון במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרתים את שתי אוכלוסיות הנערות: אלה הנשלחות למוסד בצו על פי החוק הפלילי, ואלה הנשלחות בצו על-פי החוק האזרחי. מאחר שלא מצאנו תיעוד סטטיסטי באשר לחלוקה בין שתי הקבוצות, אנו מניחות, לאור מיעוט התיקים הפליליים המוגשים נגד נערות ולאור היכרותנו עם השטח, כי מעטות מהן הגיעו למעונות כתוצאה מהליך פלילי. (ציונוב, ש. רייכנברג, ש. ורוזנר, ר. 2010).

לאור הדברים האמורים, בוצע בשנת 2003 ועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד ומשפט, בנושא השמה חוץ ביתית שממסקנותיה עולה עיקרי החידושים המקבלים ביטוי בהצעת חוק השמה חוץ ביתית של ילדים הם:

מוצע לעגן בחוק את מכלול הזכויות הנתונות לכל ילד בהשמה חוץ ביתית, ואת העקרונות שצריכים להנחות הגורמים השונים הפועלים במערך ההשמה, ובמרכזם ארבעת עקרונות האמנה (שוויון, טובת הילד, הישרדות והתפתחות והשתתפות).

בהצעת החוק מוסדרת אחריותה הכוללת של המדינה לדאוג לטובת ילדי ההשמה החוץ ביתית, ובכלל זה חובתה להעמיד לכל ילד מסגרת השמה מתאימה.

מוצע להסדיר בחוק אחד את זכויות כל הילדים, בגילאי 0-18, המתגוררים בכל סוגי מסגרות ההשמה החוץ ביתית (פנימיות, מעונות משפחתיים ואומנה) במשך כל זמן שהותם מחוץ לביתם (ילדים בישראל- שנתון סטטיסטי).

במחקר שערכה עודדה שטיינברג ניתן למצוא הסבר אחר לתופעה:

לפי מחקר זה, עבריינות הנערות בארץ דומה בתחומיה ודפוסייה לעבריינות הנערים, אולם מערכת החוק נוקטת כלפי הנערות בגישה שיסודה בפרטנליזם, כלומר תפיסה שלפיה אדם או מוסד אחר יכולים לדעת מה טוב יותר עבור הנער/ה. המשטרה נמנעת מהכנסתן של הנערות למערכת הפלילית, בשם התפיסה שנערות אינן יכולות להיות "עברייניות".

החוק האזרחי הוא חוק פטרנליסטי במהותו, המאפשר למדינה להיכנס בנעלי ההורה. הליך הנזקקות מאפשר לפקידת הסעד לנקוט אמצעים רבים לשם טיפול בקטינה, וכאשר אין הסכמה של האחראי על הקטינה, או כאשר הקטינה איננה מצייתת לאחראי עליה, תוכל פקידת הסעד לפנות לבית-המשפט ולבקשו להורות על נקיטת דרכי טיפול שאותן היא מוצאת ראויות (ע"מ 108). סמכויותיו של בית המשפט, לאחר שהכריז על נערה כנזקקת, רחבות מאוד וכוללות את הוצאתה של הנערה ממשמורת ואף החזקתה במעון או מעון נעול. היות שמדובר בהליך אזרחי, כל הסמכויות שניתנות לבית המשפט לנוער בהליך הפלילי, נתונות לו בהליך נזקקות. יש להבטיח קיומם של כלים לבקרה ולאיוון של שיקול הדעת של מערכת הרווחה, תוך אימוץ נקודת המבט העצמאית של הנערה (ציונוב, ש. רייכנברג, ש. ורוזנר, ר. 2010: עמ' 109).

איסוף הנתונים :

בחירת הכלי ובנייתו.

בעבודת המחקר החלטנו להשתמש בכלי מחקר – ראיון.

בחרנו לבצע ראיון לאפוטרופוס לדין, אשר בעבודתה עוסקת, ממליצה או נמנעת מהשמה חוץ ביתית ולכן, כזו שעומדת בשני צדי המתרס בהיבט הפלילי ובהיבט האזרחי, חשוב היה לנו לשמוע כיצד היא רואה את הדברים, ומה השיקולים שלה.

יתרונו של כלי זה נובע מכך שתוך כדי ביצוע ראיון ניתן להוסיף ולשאול שאלות שלא תוכננו מראש, הנובעות מתשובותיה של המרואיינת.

יחד עם זאת, עבודתנו זו על אף ניסיונו לשמור על אובייקטיביות, מושפעת לא אחת מחוויותינו האישיות כנערות חוסות במעון וזאת יובא לידי ביטוי בתוך תהליך העבודה, המסקנות והפתרונות.

ממצאים ומסקנות :

המחקרים השונים אשר קראנו מעידים על כך שטרם ההוצאה של הנערה מביתה ישנה חשיבה מרובה לפני ביצוע והחלטה על לקיחת נערה מבית הוריה. בהתאמה, מתוך הריאיון עם האפוטרופוס לדין ניכר כי מופעל המון שיקול דעת וזה מהווה מוצא אחרון בתוך התהליך ההתערבותי של גורמי הרווחה בחיי הפרט של הנערה "לא בקלות שולחים נערות למעון נעול, מעון נעול זו מסגרת קיצונית מסגרת קצה אחרי שמיצו את כל האופציות בקהילה או במסגרת חוץ ביתית שהיא לא סגורה בדרך כלל".

אולם, ההשמה במעון נעול יכולה להיות בכפייה ובניגוד רצונה לאחר מחשבה רבה "לא בקלות ראש שולחים למעון נעול ואם כל הגורמים האלה חושבים שזה רצוי לנערה, למרות שהיא לא מסכימה, אז יכולים גם לכפות עליה כי חושבים שזה הכי נכון לה ומתוך מחשבה וכוונה שכשהיא תגיע לשם ותבין את זה היא תעזור גם לעצמה".

בתוך התהליך הטיפולי במעון הנערה עלולה להציף קשיים, להיחשף להתנהגויות, שאותם תביע בהתנהגות כזו או אחרת, אך לטענת המרואיינת "אני מניחה שבהליך טיפולי נכון ומתאים אפשר לעבד גם זיכרונות שלילים ואני מניחה שכל חוויה שמישהו עובר בין אם זה נערה במעון נעול ובכלל בחיים, היא בונה אותו ומעצבת אותו" כלומר כאשר מחליטה הנערה "להתמסר" לתהליך מצליחה להתמודד ולעבד באופן מיטיב את חוויות החיים והקשיים עימם התמודדה ומתמודדת בהווה.

בתוך הריאיון שבוצע, לא הצלחנו לקבל תשובה, האם נחשפה בעבר למקרה בו, "חוסה" במעון נעול "התקלקלה" לאור היחשפות להתנהגויות קצה של קבוצת השוות עימה שהתה באותה העת. יחד עם זאת, כנערות חוסות במעון, יכולות אנו להעיד שלא פעם סיפורי "גבורה" (התהדרות במעשים שלילים באופן שנתפס לכאורה חיובי) של נערות אחרות, גוררות או מפתות אותנו להתנסות שלילית של מצבים וחוויות אותן טרם הכרנו בעבר. לפעמים, כדי להשתלב בקבוצה, אנחנו בוחרות או נגררות אחר נערות חזקות יותר ועלולות להיפגע במקום שאמור לשמור על הזכות שלנו לחיים וביטחון.

פתרונות

הבחנו שבמעון צופיה קיימת בעיה של חשיפת נערות להתנהגויות שליליות. עיקר הבעיה הוא הפער בין הצורך לשמור ולהגן עליהן ממצבי סיכון אליהן נחשפות לבין פגיעה בזכות לחיים וביטחון לאור חשיפה להתנהגויות אלה.

אנו סבורות שמצב זה אינו תקין ולכן יצאנו לבדוק את הנושא. עיינו במספר מקורות כדי להעמיק את הבנתנו בנושא ונוכחנו לדעת כי קיים חוק האומר כי חוק הנוער שפיטה, ענישה ודרכי טיפול הנוער מספקת לבני הנוער המופנים אליה רשת מענים חוץ-ביתיים סמכותיים כגון: מערך אבחון והסתכלות קצר טווח, מסגרות ארוכות טווח בדגמים שונים, קורות גג כתחליף לחיי הרחוב וחלופות מעצר מוסדיות. הדבר נוגע לזכות הטבעית לחיים וביטחון. להשלמת התמונה, נזקקנו למידע נוסף ולכן זימנו אפוטרופוס לדין וראיינו אותה.

למדנו כי ישנהב חשיבה רבה טרם הוצאת נערה מביתה, אך לא קיבלנו מענה לשאלת הבמחקר ולכן בחנו את המקום מנקודת ראות עיננו.

מתוך אלו אנו סבורים כי מקור הבעיה עשוי להיות באופן השיבוץ של הנערות החוסות ומכאן הצענו מספר פתרונות.

פתרון מספר 1:

יצירת מערך מקומות נוספים בחסות הנוער, המהווים מסגרת מקבילה למעון "צופיה" כמסגרת אבחונית. יבוצע מיון של הנערות טרם הגעתן למסגרת חוץ ביתית נעולה, בהתאם לרמת הסיכון והתנהגותן יוחלט באיזה מהמעונות האבחוניים תשובץ.

לא ניתן ליישום מבחינה מערכתית ותקציבית.

פתרון מספר 2:

בניית תוכנית טיפולית במסגרתה נערות הקבוצה, יבחרו נושא "חס" שעומד על הפרק בין בנות הקבוצה (מין, סמים, אלכוהול, אלימות וכו'), בתוכנית הנערות תתבקשנה לספר את החלקים הפחות נעימים שקרו להן בעקבות התנהגות שלילית זו. כיוון שכאשר הבנות מדברות בינן לבין עצמן, ב"חדרי חדרים", הן חושפות רק את הצד "היפה" שבמקרים וכך הסיפורים נותנים לבנות שטרם נחשפו לזה בעבר לראות את זה רק באור חיובי ולרצות להתנסות בדברים, כשהן לא יודעות כמה רע יש בדברים שהבנות מספרות ולא דווקא מבחינת חוק או מהפן שבו המבוגרים מסתכלים. אלא התחושה השלילית שבחוויה, אותה לרוב מעדיפים לצמצם או לבטל. על כן, כאשר אנחנו נחשף מקבוצת השוות לנו לדברים הרעים שבתוך החוויה, ייתכן ונמנע או נצמצם את הרצון להתנסות. דוגמה לביאור הפיתרון: כאשר נערה מדברת על העבר שלה שבו היא התנסתה בסמים, הנערה מספרת את הסיפורים שהם נשמעים בצורה חיוביות:

נערה א': "הייתי במסיבת טבע והשתמשתי בסמים ולא דווקא בסמים קלים (קנאביס, מריחואנה...) ולקחתי גם סמים כגון L.S.D M.D.M. ועוד... והיה לי ממש כיף... רקדתי כמו משוגעת, ראיתי חדי קרן מעופפים והיה לי הכי טוב בעולם..."

נערה ב' לעצמה: 'זה נשמע כל כך כיף אולי אני גם אתנסה בזה בחוץ, וכל מה שהמבוגרים אומרים שזה לא טוב כנראה לא כל כך צודקים כי הנה, החברה שלי מספרת את זה באופן כל כך חיובי אז כנראה היא יודעת מה היא אומרת...'.

מה שנערה ב' אינה יודעת זה את כל הרע שהילדה חוותה בזמן לקיחת הסמים, וכמוכן שנערה א' לא תספר את הרע כי מטבע האדם לספר רק את מה שטוב ולבחור להסתיר את החלקים הפחות נעימים.

נערה א' לא מספרת שהיא נאנסה ונפגעה כאשר הייתה על אותם סמים או שהייתה במצבים קשים, היא בוחרת לא לספר את הדברים האלה והיא מספרת רק את הכיף שיש בתוך ה"סטלה" וכך זה נשמע באוזני האחרות כדבר טוב...

לכן כאשר הבנות ישתפו את הדברים הרעים שהן עברו בעת השימוש בסמים, נערה ב' תראה שלא הכול חיובי והיא תשמע את זה מחברותיה לקבוצה ולא מאדם בעל סמכות. כי אנו כבני נוער מעדיפים לא להקשיב למה שהמבוגרים סביבנו אומרים כי יש בנו את יצר המרדנות. אבל כאשר הן תשמענה על כך מחברותיהן הדברים באמת יחדרו לליבן.

פתרון זה מתאים יותר למסגרות ארוכות טווח.

פתרון מספר 3:

בתוך המסגרת המעונית הקיימת, יבוצע שינוי ארגוני במערך הקליטה והתנהלות המעון באופן הבא:

במונים:

לדעתנו המגן במעון "צופיה" אמור להתנהל בצורה כזו:

מגן קליטה – שבועיים עד שלושה הבחנה התנהגותית והכרה של הנערה.

בגמר ההבחנה [דיון ראשוני] תערך החלטה לאיזה קבוצת מגן הנערה תלך על פי התנהגותה (האם הנערה תטיב לנערות האחרות שבקבוצה? או שתגרור אותן למקומות שאינם נחשפו אליהם, או שהנערות בקבוצה לא יטיבו לה ולתהליך שלה).

- **מגן מספר אחת-**

המגן הזה יהיה מיועד לבנות שלא נחשפו לדברים שלילים, והגיעו למעון על מנת הגנה וביטחון על הנערה ובשביל שלא יגיעו למקומות יותר גרועים, ולכן במגן הזה לא יכנסו הבנות עם ההתנהגויות אלימות וקשות ועבר שלילי שיגרור את הבנות למקומות לא טובים מהסיפורים שלהם של אותן בנות המתאימות יותר למגן מספר 2.

למגן זה יבוא אנשים מתמחים בצווי הוצאה ממשמורת ויעזרו לבנות להבין מה גרם לזה שהן באו למעון נעול "צופיה" ואיך לא לחזור על הטעויות שגרמו לכך.

- **מגן מספר שתיים-**

במגן זה יהיו הבנות עם התנהגויות קשות יותר, אלימות, עבר של התמכרויות, ורוב הבנות עם צו פלילי. וכך הן לא ידרדו בנות שלא נחשפו לעולם הזה. במגן זה יהיו יותר חוקים וגבולות ברורים על מנת שישנו את ההתנהגויות רחוב שלהם.

למגן זה יבוא אנשים מתמחים בקרימינולוגיה, התמכרויות ודפוסי התנהגות שלילים. המתמחים יעזרו לכל בת לצאת מהמצב הנוכחי ויעזרו להן לפתוח דף חדש בחייהן.

לכל מגן יתאמו אנשי צוות שיוכשרו לעבוד עם כול סוג של בנות הנמצאות במגן שבו הם יעבדו.

בקידומים:

אחרי שהנערה סיימה את התהליך שלה במגן יערך לה דיון ביניים, שבו יוחלט אם היא הגיעה לשלב שבו היא מוכנה לעבור למרחב יותר פתוח .

- בנות מגיל 16 עד 18 יוכלו לעבוד בתוך מרחב הקידום (טלפניות לחברות , אריזת אוכל , או כול עבודה אחרת שמאפשרת להם להרוויח מעט כסף בעת שהותם בקידום)
- לבנות עם צו פלילי יבואו אנשים שיעזרו להם לזרז תהליכים ולהשיג להם עבודות שירות על מנת שבגיל 18 יהיו נקיות מתיקים פלילים ויוכלו להתחיל חיים חדשים .
- בקידומים הבנות יחולקו בשונה מן המגנים על פי התהליך שהן עברו במגן וגם בקידומים יערכו קבוצות שיכינו את הבנות לחיים בחוץ .
- יהיו שלוש קבוצות קידום .
- לאחר חודש וחצי בקידומים לנערה שמתלבטים אם ההשמה תהיה לבית , תינתן אפשרות לצאת למשך שבוע הביתה , בזמן זה הצוות לא יהיה בקשר עם הנערה וההורים יהיו בקשר עם הצוות ויראו אם היא מוכנה לחזור לביתה .
- לאחר חודש שהנערה סיימה ב"צופיה" וההשמה שלה הייתה הביתה יערך לה דיון בבית המשפט ויראו איך היא תפקדה בזמן שלא הייתה שייכת לשום מסגרת והייתה אחראית על עצמה ואז יראו אם היא מתפקדת כראוי (עובדת , ממשיכה ללמוד , לא מסתובבת ברחובות, לא משתמשת בחומרים ממכרים , ומקשיבה לגבולות החוקים של הוריה).

תוצר ותוצאה:

בחרנו בפתרון מספר שלוש, התוצר שהצגנו הוא: ביצענו פרזנטציה לגורמי מפתח וסמכות במעון: רכזת המעון, רכזת השכלה, מאבחנת דידקטית ואם בית ראשית. בתוך הפרזנטציה, הצגנו את הרעיון שלנו, הסברנו את היתרונות שלו ובסוף חילקנו להן דפי הסבר מפורטים על הפתרון. בסיום ההצגה, התנהל שיח פתוח וחופשי בין הנערות לצוות, הצוות שאל שאלות רבות על ההצעה, אופן היישום וכן על תהליך העבודה.

נציין כי:

1. הצוות התרשם מאוד מהפתרון, שאל האם יכול לקחת את הדפים לחשיבה מערכתית.
2. רכזת ההשכלה שיתפה במייל את כלל צוות המעון ושיבחה על התהליך וההצגה.
3. הקלטת המפגש כשלה, לאור תקלה טכנית בנייד של המורה.

רפלקציה

רות – במהלך שיעורי אזרחות נדרשתי לבצע מטלת ביצוע ביחד עם שתי חברותיי לקבוצה. בחרנו לחקור על השמה חוץ ביתית במעון צופיה ולבצע את המטלה על מה שמצאנו. בחרנו בנושא זה כי אנחנו רואות את הדברים מנקודת המבט שלנו כנערות בסיכון, רצינו לדעת מה עומד מאחורי כל חשיבה על להכניס נערה למעון נעול אבחוני, מצד גורמי הטיפול והרווחה, בית המשפט וכו'. בנוסף, כנערות חוסות רצינו לשתף את הגורמים הטיפוליים במעון במה שאנחנו רואות וחוות כנקודות לשיפור. בתהליך העבודה התכנסנו פעם בשבוע לשעתיים וחקרנו וקראנו עוד ועוד לעבודת מחקר. בזמן העבודה לעיתים עבדנו בצורה יחידנית לעיתים כקבוצה, כל אחת ידעה מה היא צריכה לקרוא ולעשות וחילקנו את המטלות בנינו. בחלק שממנו שהכי נתרמתי ונהניתי הוא החלק בו מצאנו פתרון, לא היו חילוקי דעות בנינו, כל אחת רק השלימה את השנייה והיינו כגוף אחד. בנוסף ההקשבה של גורמי הטיפול במעון וההתייחסות הייתה חיובית ואני מקווה שהצלחנו להשפיע.

מרים – במהלך הכנת העבודה היה לי ממש טוב כי שמחתי שאני עושה את העבודה על נושא שנוגע לי ולחיי האישיים, כך יכולתי לבטא את עצמי בדרך הכי טובה ובאמת להציג את הצד שלנו בתור הנוער בכל תהליך ההשמה במעונות הנעולים, נהנתי גם ממש לעבוד עם רות והילה כי היה טוב לשמוע עוד דעות רעיונות ומחשבות של בנות הנמצאות איתי באותה סיטואציה ולראות מה דעתן של אחרות על כל המצב...

העבודה נתנה לי נקודת מבט אחרת על כל המצב שבו הייתי בעת שהותי במעון צופיה ונתנה לי הסתכלות חיובית יותר על הדברים בהם מתנהלות ההשמות.

ביבליוגרפיה

- ילדים בישראל- שנתון סטטיסטי. המועצה הלאומית לשלום הילד.
- מדיניות ורשות חסות הנוער- מענים וכיוונים 2014
- משרד המשפטים, יעוץ וחקיקה – דו"ח הוועדה בנושא השמה חוץ ביתית .
<https://www.justice.gov.il/Units/YeutzVehakika/NosimMishpatim/HavaadLeZhuyot/Pages/DochHuchBetit.aspx>
- ציונוב, ש. רייכנברג, ש. ורוזנר, ר. (2010). משהו שומע אותי? על ייצוג רגיש מגדר לנערות בהליכי נזקקות בבית המשפט לנוער. מעשי משפט, 3 : 103-122.

נספחים

ראיון:

ראיון מטלת ביצוע – נערה בעלת צו נזקקות

- **כאפוטרופוסית לדין המייצגת קטינוה מורחקת מהבית, האם יש חשיבה מספקת על הנערה להיות במקום שלא רצוי לווה ?**
- אוקיי, קודם כל לא בקלות שולחים נערות למעון נעול, מעון נעול זו מסגרת קיצונית מסגרת קצה אחרי שמצו את כל האופציות בקהילה או במסגרת חוץ ביתית שהיא לא סגורה בדרך כלל. אלא אם כן רמת הסיכון כמו שלפעמים אנחנו מכירים אותה היא מאד מאד גבוהה ועדיין ניסינו מסגרת חוץ ביתית אחד והבנו שזה לא, לא יעזור או לא יטיב אם הילדה תלך למסגרת חוץ ביתית. עושים חשיבה נוספת איזה שהיא עצירה, פסק-זמן לרגע למסגרת אבחונית קצרת טווח כמו "צופיה" ואז הם ממליצים לנו, אנשי המקצוע שמתמחים בתחום ואז הם ממליצים בסוף האבחון לאן, ואיזה מסגרת טובה לך.
- **אם המקום מעורר התנהגויות וזיכרונות שליליים מהעבר של הנערה האם זה יכול להטיב להלו?**
- אני מניחה שבהליך טיפולי נכון ומתאים אפשר לעבד גם זיכרונות שלילים ואני מניחה שכל חוויה שמישהו עובר בין אם זה נערה במעון נעול ובכלל בחיים, היא בונה אותו ומעצבת אותו.
- **האם המדינה יכולה לכפות על נערים ונערות להגיע למקום שאינו רצוי להם, ולמה הם בטוחים שהמקום יעזור לנערה להשתקם או להפך?**
- אם המדינה שזה שוב זה עובר הרבה שלבים כמו שאת יודעת, זה קודם העובדת סוציאלית ואם זה לא עוזר, אז אנו מכנסים וועדה תכנון טיפול של גורמי מקצוע רבים ומגוונים. ויש אחרי זה אישור של בית משפט, זאת אומרת זה לא בקלות ראש שולחים למעון נעול ואם כל הגורמים האלה חושבים שזה רצוי לנערה, למרות שהיא לא מסכימה, אז יכולים גם לכפות עליה כי חושבים שזה הכי נכון לה ומתוך מחשבה וכוונה שכשהיא תגיע לשם ותבין את זה היא תעזור גם לעצמה.
- **כאפוטרופוסית לדין המייצגת קטינוה היו לך סיטואציות שבבית משפט החליטו החלטה לגביי הקטינוה שהיא לא מטיבה לוולה ושלא הסכמת אתה, ומה החלטה בדיון הקטינוה הדרדרה והקטינוה מצא את עצמו במסגרת נעולה?**

- כל החלטה שמתקבלת בבית המשפט מתקבלת מתוך חשיבה שזה לטובת הקטין. לפעמים הקטין לא מסכים עם ההחלטה. קודם כל אם אני לא מסכימה אז יש הרקעת ערעור. היו מקרים שהגשתי ערעור לגבי החלטה של בית המשפט לנוער למרות שבית המשפט לנוער חשב שהוא מחליט את טובת הקטין. אבל טובת הקטין באמת נתונה לפרשנות. לפעמים מערערים על החלטה, אבל אם את שואלת יש אופציה שלפיה אני אגיש ערעור. ושהחלטה בדיון דרדרה את הקטין ומצא עצמו במעון נעול? שוב, אם בית משפט מחליט שזה טובת הילד אז שוב, זה נתון לפרשנות ואם אני חולקת על ההחלטה אז אני אערער עליה. ואם בית משפט החליט לשלוח את הקטין למסגרת פתוחה ואז הילד לא הצליח בה ומצא את עצמו במעון נעול זה לא בטוח החלטה שיפוטית לא נכונה, לפעמים ילד צריך לעבור איזו שהיא דרך ולנסות מסגרת פתוחה כי שוב, ההחלטה היא לא לשלוח קטין ישר למעון נעול, אז הילד עבר איזו שהיא דרך ניסה במסגרת פתוחה לא הצליח מכל מיני סיבות אני לא חושבת שההחלטה הייתה מוטעית אם ילד לא מצליח בפנימייה זה לאו דווקא כי ההחלטה השיפוטית לא נכונה אבל אם אני חושבת שהיא לא נכונה אז אני אערער עליה.

- **לפי איזה "קריטריונים" את בוחרת להתערב במקרים שאת מייצגת, ואיזה מקרים את פחות מתערבת ונותנת לבית משפט לקבוע לבד?**

- אין דבר כזה, תמיד אני אגיש עמדה בבית משפט. תמיד. גם אם היא תומכת את הבקשה וגם אם היא נוגדת את הבקשה ואם אני חולקת על ההחלטה אז אני אערער עליה. בכל מקרה מתערבת.

- **שאת מקבלת תיק של קטין/ה את מתייחסת באובייקטיביות, והאם זה משפיע עלייך ביום יום חוץ מהעבודה?**

- אני רוצה להאמין שאני עושה איזה שהוא ניתוק בשביל להצליח להתמודד עם הנערים והנערות שאני מייצגת. לא תמיד אני מצליחה לעשות את הניתוק וזה כן משפיע. ולגבי אובייקטיביות.. אובייקטיביות היא באופן ההסתכלות על הנערה אבל אני לא יכולה להגיד שאני מנותקת לחלוטין מסיפור החיים.

- **מה האינטרסים שאתם שולחים קטין/ה למקום נעול כגון צופיה/מסילה/מצפה ים/ונווה חורש?**

- שוב, אם מיצו את כל האופציות האחרות בקהילה או במסגרות חוץ ביתיות פתוחות ואם חושבים שזה המקום שיכול להגן, לארגן, לאבחן ולקדם לאורך זמן בין אם זה מסגרת זמנית כמו צופיה בין אם זה מסגרת ארוכת טווח, לאפשר בעצם אם זה הפתרון אחרי שמיצו את כל האופציות, אז כן.

- **עד כמה מפעילים שיקול לפני שמחליטים להוציא נערה מביתה למסגרת חוץ ביתית ?**
- או אהה.. מלא מלא מלא. קודם כל זה שוב, כמו שהתחלתי לומר קודם, זה, החלטה על מעון נעול עוברת שלבים. עוברת קודם מפגשים רק מגורמי טיפול ואחרי זה, זה כולל מעורבות של חוק נוער, ועדת תכנון טיפול, דיון בבית משפט ורק אחרי זה ילד הושם במעון נעול זה לא בקלות ראש מקבלים החלטה כזאת.